

Motion till riksdagen

1987/88:Jo735

av Alf Svensson (c)

om miljöpolitiken

Förvalta istället för att förbruka

Resursanvändning och energitnyttjande måste planeras och genomföras på ett sådant sätt, att jordens begränsade resurser förvaltas i stället för att förbrukas. Omtanken om både nu levande och kommande generationer kräver att skador på miljön förhindras och redan drabbade miljöområden i största möjliga utsträckning återställs. Eftersom miljöproblemen går över nationsgränserna måste den internationella opinionen för miljövard kraftigt stärkas, uppmuntras och påverkas.

Den mänskliga aktiviteten påverkar miljön. Ökad kunskap och utvecklad teknik, inte minst inom det kemiska området har medfört en miljöpåverkan som utgör ett hot för djurs och växters existens.

Den kristna synen på människan som förvaltare och vårdare skapar medvetande om den hänsyn och det ansvar som är en förutsättning för en framsynt miljöpolitik. Målet måste vara en teknikutveckling som långsiktigt inte skadar naturen. En sådan målsättning innebär krav på en omfattande utveckling och förändring av tekniken inom flera områden.

Tillgång till frisk luft, rent vatten, hälsosamma livsmedel och oförstörd natur utgör en självklar del av de mänskliga rättigheterna. En giftfri, biologiskt riktig och kvalitativt fullvärdig livsmedelsproduktion bör eftersträvas.

Om miljöförstörelsen skall kunna hejdas krävs en vilja hos individen att ta sitt ansvar för förvaltning av jordens tillgångar. Dagens centraliserade beslutsfattande som försvårat för individen att ta ansvar för samhällsutvecklingen, måste brytas och ersättas med reella möjligheter för medborgarna att själva delta i beslutsprocessen. Skolans undervisning måste också klargöra människans ansvar för miljön och ge kunskaper som behövs för att hon skall kunna ta detta ansvar. Samtidigt krävs en konkret miljölagstiftning som avskräcker från miljöbrott och gör dem företagsekonomiskt olönsamma. Olika åtgärder måste vidtas för att komma tillrätta med försurningen och giftutsläppen i luft och vatten.

Åtgärder mot försurningen

Försurningen är ett mycket allvarligt miljöproblem. Den förorsakar fiskedöd, vegetationsutslagning, utlösning av giftiga metaller i vattnet. Professor

Michael J. Chadwick vid York-universitetet hävdar att Sverige är ett av de länder som är mest känsligt för utsläpp av svaveldioxid eftersom vi har ett tunt jordlager och hårda bergarter. Den viktigaste försurningskällan vid sidan av svaveldioxid är kväveoxider.

Försurningens påvisbara följder är, när det gäller vårt ytvatten, att närmare 20 000 sjöar och 9 000 mil rinnande vatten är så försurade att de behöver kalkas för att hållas vid liv. Vetskapen om detta har medfört att vi genom olika åtgärder reducerat de inhemska utsläppen när det gäller svaveldioxid med i det närmaste 70 %. Trots detta har vi inte nått ned till en nivå på utsläppen som naturen långsiktigt kan ta emot utan att skadas. För att nå detta bör svavelutsläppen reduceras med ungefär 90 %. Merparten av svavelnedfallen som nu förorsakar vår försurning kommer från utlandet. De länder som levererar mest svavel via luften till Sverige är Polen, Sovjetunionen, DDR och Storbritannien. Storbritannien och Polen har visat minst intresse att reducera sina utsläpp. Det är därför angeläget att Sverige intensifierar sina ansträngningar att få dessa länder att ansluta sig till 30-procentklubben, dvs. att minska svavelutsläppen med minst 30 % mellan år 1980 och år 1993. Omtanken om vår miljö kräver att speciellt dessa två länder mycket radikalt reducerar sina utsläpp. När det gäller Polen borde ett tekniskt-ekonomiskt samarbete kunna påskynda denna utveckling. Sverige borde här kunna erbjuda lån med fördelaktiga amorterings- och räntevillkor för satsningar som reducerar svaveldioxidutsläppen. Svensk reningsteknik skulle generera bättre miljö och nya arbetstillfällen i såväl Sverige som Polen.

Människor drabbas också av miljöföroreningarna. Undersökningar har visat att en lång rad sjukdomar, exempelvis kroniska luftvägssjukdomar, allergier och lungcancer, har ökat under senare år som en direkt följd av miljöföroreningarna. Därmed tas en ökande andel av sjukvårdsresurserna i anspråk på grund av en slapp miljöpolitik.

Skogsdöden ute i Europa anses bero både på försurning och luftföroreningar. Förutom svaveldioxid är det fråga om kväveoxider i höga koncentrationer. Kväveoxider bidrar inte bara till syrabildningen utan är också utgångsämne för ozon som bildas genom reaktion med luftens syre i närvaro av ljusenergi och kolväten. Också i vårt land ökar skogsskadorna dramatiskt. Detta får inte passivt registreras. Även om de svenska skogsskadorna är av begränsad omfattning i förhållande till Centraleuropa, måste kraftfulla åtgärder vidtas.

Merparten av kväveoxiderna i Sverige kommer från bilarna. De svarar för 70 % av utsläppen. Beslutat handlingsprogram förutsätter en reduktion av kväveoxiderna med 30 % fram till år 1995, räknat från utsläppsnivån år 1980. Redan denna alltför låga målsättning är i fara.

Under 1985 ökade kväveoxider från bilismen i stället för att minska. De inhemska utsläppen av kväveoxider borde minska med hälften fram till 1995. Det räcker då inte med de åtgärder som kommer att vidtas i bilparken som en följd av den nya bilavgaslagen. Det är angeläget att stimulera att en större andel av de tyngre godstransporterna förs över från dieseldrivna fordon till spårbunden trafik.

Avgaslagen kommer, beroende på bilparkens livslängd, att få full effekt först i början av 2000-talet, eftersom katalytisk avgasrening sannolikt en-

dast i begränsad omfattning kommer att installeras på äldre bilar om inga stimulanser tillkommer. Man kan räkna med att det kostar ca 2 000 kr. att förse en personbil med katalytisk avgasrening. I en särskild kds-motion föreslås en befrielse från bilskatt under förslagsvis två år, eller motsvarande bidrag, för att stimulera ägare till äldre bilar att eftermontera katalytisk avgasrening.

Åtgärder behöver också vidtas för att minska utsläppen från den tunga buss- och lastbilstrafiken. Bestämmelser om avgasrening för dieseldrivna lastbilar och bussar bör införas.

Undersökning visar att kväveoxidutsläppen minskar vid sänkt hastighet. En sänkt hastighet på våra vägar skulle då minska föroreningarna. Det finns uppskattningar om att en sänkning av hastigheten från 110 km/tim till 100 km/tim på våra motorvägar samt en sänkning av hastigheten med 10 km/tim där hastighetsgränsen nu är 90 km, skulle minska kväveoxidutsläppen med 15 000 ton per år. Hastigheten på vägarna bör begränsas till högst 100 km/tim.

För att återställa balansen i de försurade vattendragen måste kalkning till. Regeringens kalkningsprogram från 1981 förutsatte att 700 000 ton kalk årligen skulle spridas i våra sjöar och våtmarker. I praktiken blev spridningen endast 100 000 ton kalk per år. Av de 20 000 försurade sjöarna har drygt 15 % kalkats. För att nå upp till programmets målsättning bör bidragsprocenten höjas så att egeninsatsen begränsas till 5 %. Vidare bör länsstyrelsen avsätta personalresurser för information och rådgivning till berörda markägare och intressenter, så att kalkningarna snabbt kommer att omfatta flera sjöar. Anslaget för åtgärder mot försurningen bör höjas med 47 miljoner till 210 miljoner.

I övrigt bör följande åtgärder komma till stånd enligt kds:

1. Det nuvarande gränsvärdet för svavelinnehållet i tjock eldningsolja är 1 %. Det bör reduceras till 0,3 %.

2. Länsstyrelserna får i uppdrag att utarbeta handlingsprogram mot försurningen, bl. a. med kravet om 90 % nedskärning av de totala svavelutsläppen i länet som målsättning.

3. Försurande kvävegödselmedel inom jord- och skogsbruket ersätts successivt med icke-försurande gödselmedel.

4. Speciell uppmärksamhet måste ägnas åt försurande effekter av kalhuggning och övriga avverkningsmetoder samt möjligheterna att motverka försurningen genom ett ökat inslag av lövskog.

5. Utveckling av teknik för att ytterligare minska utsläppen av försurande kväveoxider prioriteras.

6. Landets kommunala reningsverk bör övergå till kalkfällning i det s. k. tredje steget.

7. Fortsatt arbete med internationella överenskommelser för att begränsa försurningen. Redan nu bör 200 milj. kr. dessutom anvisas för krediter till länder vilkas utsläpp försurar svensk natur, men som själva inte anser sig ha resurser att vidta åtgärder. Svensk reningsteknik exporterad med miljösubventioner till Polen vore t. ex. en mycket effektiv satsning i kampen mot försurningen, som både skulle generera bättre miljö och nya arbetstillfällen i såväl Sverige som Polen.

8. Diplomatiska påtryckningar på Storbritanniens regering måste inten-

sifieras för att de försurande utsläppen skall minska. Om sådana åtgärder inte ger resultat måste man uppta förhandlingar om att införa miljötullar på sådana varor som konkurrerar ut svenska varor som belastas med kostnader för rökgasrening.

9. Alla möjligheter att spara energi tillvaratas. Det är självklart det renaste och billigaste sättet att motverka försurningen.

Giftfria livsmedel — levande jordbruksmiljö

Målsättningarna för kds livsmedelspolitik är bl. a.:

- biologiskt fullvärdiga giftfria livsmedel
- miljövänlig, energi- och råvarusnål produktion
- djurvänlig animalieproduktion i mindre enheter

Det nuvarande jordbruket påverkar miljön i negativ riktning främst genom användningen av bekämpningsmedel och näringsläckage från konstgödsel och stallgödsel som tillförs åkrarna vid fel tidpunkt och i för stora mängder.

Via en avvecklingsplan för kemiska bekämpningsmedel och konstgödning skall våra svenska livsmedel mera motsvara en växande efterfrågan på biologiskt fullvärdiga, giftfria livsmedel. Bl. a. sker detta med hjälp av stegvis höjda avgifter på bekämpningsmedel och konstgödsel. Dessa resurser slussas över till uppbyggnaden av ett biologiskt jord- och skogsbruk. Detta utvecklas närmare i en separat motion.

Bekämpningsmedlen bort

Tidigare har det använts större kvantiteter kemiska bekämpningsmedel i privata trädgårdar, parker och liknande än inom hela trädgårdsnäringen och skogsbruket. Det kan förefalla något märkligt när det rått en till synes samfällid uppfattning att giftspridning i naturen skall begränsas så mycket som möjligt. Kds har påtalat detta i tidigare motioner. Nu har kemikalieinspektionen ingripit och meddelat förbud att använda de flesta preparat som tidigare kommit till användning. Det är bra.

Kds säger också nej till spridning av bekämpningsmedel över skog och mark från luften, detta på grund av att bekämpningsmedel som sprids från flygplan till följd av vindavdrift kan hamna långt utanför målområdet. 1985 flygbesprutades 56 ha skogsmark vilket skall jämföras med slutet av 1970-talet då omkring 30 000 ha besprutades.

Säker avfallshantering

Redan på ett tidigt stadium motsatte sig kds tillkomsten av SAKAB:s destruktionsanläggning i Norrtorp, Kumla, dels beroende på den olämpliga placeringen i en tätbefolkad jordbruksbygd, dels beroende på bristfällig förbränningsprocess. Kds motsätter sig bestämt att miljöfarliga ämnen, som vid förbränning kan ge upphov till dioxiner och dibensofuraner eller likartade ämnen, skall destrueras genom förbränning. Kds förordar i stället att SAKAB skall satsa på alternativa lösningar, förslagsvis kemisk nedbrytning. Teknik för kemisk nedbrytning av miljöfarligt avfall finns redan kom-

mersiellt tillgänglig i USA. Kemisk nedbrytning är billigare än förbränning och dessutom säkrare eftersom den ej kan ge upphov till dioxiner och liknande ämnen. Dioxinförekomst har under de senaste åren konstaterats i bl. a. krabbor på västkusten, östersjöax och vätternröding. I dessa fall anses förekomsten bero på massaindustrin. Dioxinutsläppen har annars främst kopplats till bilismen, förbränningsanläggningar samt järn- och stålverk. Dioxin, som är ett av de farligaste gifterna som någonsin framställts blev känt i samband med Seveso-katastrofen i Italien.

Miljövänlig sophantering

På senare år har ett stort antal kommuner börjat bränna sina sopor. Man försöker därmed både att klara de växande avfallsbergen och ta vara på sopornas energiinnehåll för att producera fjärrvärme. Ur miljösynpunkt är förbränning av osorterade hushållssopor med befintlig teknik en otillfredsställande metod. Vid sopförbränningen frigörs stora mängder tungmetaller, som via rökgaser når växtlighet, djur och människor. Mängden tungmetaller som på detta sätt släpps ut kan vara upp till ett hundra gånger större än vid förbränning av den sämsta sortering kol, räknat per viktenhet och räknat per energienhet upp till ett tusen gånger större. Det finns i dag ingen känd metod att avskilja förgasat kvicksilver ur rökgaserna. Cirka hälften av allt kvicksilver som i dag släpps ut i Sverige kommer från sopförbränning. År 1985 förbrändes i det närmaste hälften av sopmängden. Energimängden motsvarade 275 000 m³ olja. Trots förbättrad reningsteknik innehåller rökgaserna sammantaget stora mängder miljöfarliga ämnen. Man räknade tidigare med att ca 2 ton kvicksilver varje år släpptes ut i luften vid förbränning av hushållssopor. Detta bör reduceras avsevärt med batteriinsamlingarna.

Det är mycket viktigt att kommunernas energiplaner utformas så att energisparande åtgärder prioriteras, och att sopförbränning för fjärrvärmeproduktion minimeras i befintliga anläggningar med otillfredsställande rökgasrening. Sophantering måste inriktas på källsortering, återvinning och kompostering av det organiska avfallet. När det gäller att ta till vara energiinnehållet i resterande bränslefraktion, pågår flera försök med ny teknik.

Regeringen bör utforma ett åtgärdsprogram för källsortering av hushållsavfall. På det sättet skulle papper, glas, metaller, plast och textilavfall kunna återvinnas. Kommunerna måste ta på sig ett större ansvar i återvinningsarbetet. I dag finns det kommuner som begränsar sin återvinning till endast pappersinsamling.

Ett allvarligt miljöproblem är förbränning av spillolja. Spillolja innehåller substans som kan vålla skada på hälsa och miljö och är enligt gällande lagstiftning miljöfarligt avfall.

Trots detta återanvändes stora mängder spillolja med eller utan enklare förbehandling som bränsle. Detta är många gånger direkt olagligt på grund av de luftföroreningsutsläpp förbränningen medför. Naturvårdsverket uppger att ca 120 000 ton spillolja produceras i Sverige per år. Ca 20 000 ton utgörs av smörjoljor, som förutom giftiga tungmetaller som bly, barium, koppar och zink innehåller en hel del cancerogena ämnen, t. ex. polycykli-

ska aromater. Den mest miljöfarliga delen är ca 30 000 ton skär-, vals- och transmissionsolja, som förutom tungmetaller och cancerogena ämnen också innehåller stora mängder organiskt bundet klor. Det är angeläget att lagstiftningen beträffande förbränning av spillolja blir tydligare och att åtgärder sätts in för att spillolja upparbetas och återanvänds. Tillsynsmyndigheterna bör snarast skaffa sig överblick över problemets karaktär och omfattning.

Freon

Ozonlagret i stratosfären minskar. Störst är uttunnningen i polartrakterna. Modellberäkningar visar att utsläpp av freon förorsakar uttunnning av ozonlagret. Ozonlagret i stratosfären skyddar livet på jorden från alltför höga doser av den skadliga ultraviolettera strålningen av solljuset. Både människor, djur och växter drabbas.

I Sverige beräknas förbrukningen av freon till ca 5 000 ton. Wienkonventionen innebär att produktionen skall frysas vid 1986 års nivå för att sedan minska med 20 % till år 1994. Utifrån vårt geografiska läge hade det varit påkallat att ambitionsnivån varit högre. Sverige bör därför vara pådrivande i att utveckla teknik utanför freonanvändning. Åtgärder som bör vidtas för att minska användningen av freoner utvecklas närmare i en separat kds-motion.

Bensinångor

10 000 ton kolväten beräknas släppas ut vid tankning av bilar. Numera finns ett system som suger tillbaka bensinångorna till bensinstationens tankar. Det innebär att pumpmunstycket förses med en muff som vid tankningen sluter tätt om bilens bensinrör. Bensinångorna sugs tillbaka ner i stationens bensintank i stället för att komma ut i luften. Över 95 % av ångorna går då tillbaka till systemet.

Utsläppen av bensinångor skadar människor och natur på flera sätt. Direkt inandning av bensen och andra kolväten är cancerframkallande och blodskadande. Bensinångor ger också liknande neurologiska effekter som lösningsmedel, bl. a. ökad trötthet och försämrade koncentrations- och reaktionsförmåga vilket kan vara speciellt allvarligt i samband med bilkörning. Vidare bidrar kolväten via oxidantbildning verksamt till skador på skog och annan vegetation.

I en särskild kds-motion föreslås ändring i lagstiftningen så att bensinbolagen vid nyanläggning eller besiktning av befintlig bensinstation åläggs att installera återföringssystem för bensinångor.

Miljöskydds försäkring och miljöfond

Vid flera av de miljöskandalerna som avslöjats på senare tid har det visat sig mycket svårt för de drabbade att få ekonomisk ersättning. Därför vill kds införa en lagstiftning som ålägger alla som bedriver miljöfarlig verksamhet att teckna en miljöskydds försäkring som skyddar tredje man på samma sätt som bilar måste hållas trafikförsäkrade. Kds menar att dessa miljöskydds-

försäkringar bäst administreras av försäkringsbolagen, som på vanligt sätt bedömer riskerna och sätter premien därefter.

Mot. 1987/88
Jo735

När många miljöbrott uppdragas är de ansvariga inte sällan svåra eller omöjliga att ställa inför rätta. De kan ha lämnat landet eller gått i konkurs. Detta hände t. ex. i fallet BT-Kemi i Teckomatorp, där ledningen förde över bolagets tillgångar till det danska moderbolaget och satte BT-Kemi i Teckomatorp i konkurs. Därför vill kds att en miljöfond skall byggas upp i statens regi för att kunna bekosta sanering efter miljökatastrofer där någon ansvarig inte längre finns tillgänglig eller inte har de nödvändiga ekonomiska resurserna. Ersättning skall vidare utgå från fonden till skadelidande, då ingen kan göras ansvarig för skadan, men det ändå är uppenbart att skadan beror på miljöfarlig verksamhet. De industrier som bedriver miljö- och hälsofarlig verksamhet skall bygga upp fonden till en nivå på 100 milj. kr. Förslagen utvecklas närmare i en separat kds-motion.

Miljölagstiftning

Miljöbrott är en synnerligen osympatisk form av ekonomisk brottslighet, som kan ge skadeverkningar generationer framöver från tidpunkten för brottet. Till beivrande av miljöbrott behövs en lagstiftning som avskräcker presumtiva miljöbrottslingar. Landets åklagare måste därvid få tillgång till lagar som möjliggör fällande domar utan uppenbart orimliga krav på bevisföring.

”Mildare” miljöbrott faller för närvarande under miljöskyddslagen och grövre miljöbrott under brottsbalkens 13 kap. 8:e paragraf.

Preskriptionstiden för brott mot miljöskyddslagen är numera fem år. Detta är en alltför kort preskriptionstid då det ofta kan förflyta mer än fem år från tidpunkten för ett miljöbrott till dess det upptäcks. Det tog t. ex. mer än fem år innan de nedgrävda giftunnorna i Teckomatorp upptäcktes.

Mot denna bakgrund vill kds att preskriptionstiden för brott mot miljöskyddslagen förlängs till 20 år — inte minst med tanke på att många miljögifter är cancerframkallande och det kan ta 15–20 år från exponeringstillfället innan cancer uppträder.

Om man gör en vårdslös omkörning i trafiken är man straffansvarig även om det inte händer något. Kör man bil berusad är man också straffansvarig oberoende av om man orsakar en olycka eller inte.

Gräver man ned tusentals giftunnor i Teckomatorp och förorenar teckomatorpsbornas inandningsluft med skadliga ämnen går man däremot fri från fällande dom. Detta emedan det för en fällande dom enligt brottsbalkens paragrafer (vårdslöshet med gift, resp. miljöbrott) krävs att allmän fara och konkret fara styrkes.

Detta är ofta en omöjlighet på grund av att många miljögifter har smygande effekter — cancer, allergier, genetiska skador etc. — som visar sig först oerhört lång tid efter det att sådana gifter släppts ut i miljön.

Kds vill därför att miljöbrott i brottsbalkens mening bevisföringsmässigt skall jämföras med vårdslöshet i trafiken och/eller rattfylleri.

För en fällande dom för miljöbrott skall räcka att åklagaren styrker att en

icke tillåten förorening av miljön begåtts. Vad som är tillåtet i miljön är angivet i miljöskyddslagens tillåtlighetsregler.

Rättshjälpen för enskilda i miljömål har urholkats ytterligare under förra mandatperioden 1982—1985. Kds anser att den enskildes rättssäkerhet på miljöområdet kraftigt måste förstärkas. Rättshjälpen skall täcka miljöoffrens skäligena kostnader, även för tekniska utredningar och annan expert-hjälp. Samma sak gäller personer som drabbats av yrkesskada eller läkemedelsskada.

Kemikalieinspektionen

Enligt lagen om kemiska produkter som gäller fr. o m. 1 januari 1986 åligger det tillverkaren/importören att inför kemikalieinspektionen bevisa att en vara är ofarlig för att den skall få marknadsföras.

Den toxikologiska dokumentationen som ligger till grund för registrering av bekämpningsmedel och andra kemiska preparat hos kemikalieinspektionen härstammar vanligtvis från kommersiella testlaboratorier. Det har under senare år avslöjats att flera av dessa laboratorier fuskat med testerna. Djur som fått cancer av vissa preparat har bytts ut mot friska djur, analysprotokoll har förfalskats m. m. Först när från statsmakten fristående miljöorganisationer påpekat dessa missförhållanden har den tidigare produktkontrollnämnden ingripit och stoppat preparat som registrerats på basis av förfalskade undersökningsresultat.

Med tanke på detta bör den toxikologiska dokumentationen, som ligger till grund för registrering av bekämpningsmedel och andra miljöfarliga varor, vara tillgänglig för allmänheten. Nu saknar allmänheten och miljöorganisationer möjlighet att göra egna bedömningar eftersom de inte har tillgång till uppgifterna då de är sekretessbelagda.

Mycket talar för att ett självständigt produktregister som är mera tillgängligt bör återinföras. I ett sådant sammanhang bör även sekretessreglerna och verksamhetsformerna ses över.

Enligt regeringens förslag erhåller kemikalieinspektionen ytterligare 3 milj. kr. i sitt arbete med halveringsprogrammet avseende bekämpningsmedel i jordbruket.

Kemikalieinspektionen hade behövt ytterligare medel för att avföra de bekämpningsmedel som i dag används utan att erforderlig toxikologisk dokumentation föreligger.

Kemikalieinspektionen och länsstyrelsens naturvårdsenheter borde söka skapa klarhet i vart använda kemikalier tar vägen. Kemikalier som går in i produktionen går också ut någonstans. Har man ett grepp om vart ämnena tar vägen är det lättare att dra riktiga slutsatser om hur de påverkar vår miljö. Företagen bör i sin årsredovisning komplettera det ekonomiska bokslutet med en miljöredovisning.

Tillräckliga resurser till miljötillsynen

Den tillsyn över miljön som utövas av naturvårdsenheter lider av svår resursbrist. Samtidigt växer arbetsbelastningen på länsstyrelsernas natur-

vårdsenheter snabbt. Många länsstyrelser har inte ens personalresurser för att kunna sammanställa sina ofta alarmerande uppgifter och göra dem tillgängliga för beslutsfattarna.

Det har varit dålig ekonomi att skära ner naturvårdsverkets och länsstyrelsernas möjligheter att fullgöra de uppgifter riksdagen ålagt dem. Miljö-tillsynen borde i stället fått alla de resurser som behövs för en effektiv tillsyn och undantagits från schablonmässiga besparingsprinciper.

Enligt kds mening bör länsstyrelsernas resurser förstärkas med i snitt tre handläggare per länsstyrelse. Förutom den ovan nämnda rådgivningen i kalkningsärenden behövs resurser för handlingsprogram mot försurningen och i övrigt tillsyn och rådgivning till företag och kommuner för att få till stånd en bättre miljö. Den i propositionen föreslagna förstärkningen anser därför vi kristdemokrater otillräcklig. I en särskild kds-motion föreslås att förstärkningen blir 30 milj. kr.

Bevara de orörda älvarna

De outbyggda norrlandsälvarna är en oersättlig miljöresurs som måste bevaras. Vattenkraftsutbyggnaden måste i stort sett vara ett avslutat kapitel när 66 TWh effekt har uppnåtts. Kärnkraftsavvecklingen används av intressenter för mer vattenkraftsutbyggnad som argument för att exploatera Pite och/eller Kalix älv. Torne älv har sällan debatterats eftersom den delvis är en gränsälv. Av de större älvarna återstår också Vindelälven. Mycket talar för att trycket för en utbyggnad av någon eller några av dessa älvar kommer att öka ju närmare vi kommer tidpunkten då det sista kärnkraftverket avvecklas. Därför bör Kalixälven redan nu klassas som nationalälv, eftersom den har flera unika kvaliteter. Den rinner upp i Kebnekajse och Sjaunja och ingår i ett unikt vattensystem som utgörs av Kalix, Kaitum, Tarendö och Torne älvar.

Havsmiljö

I havet kan man spåra långtgående förändringar på grund av den mänskliga aktiviteten. Minskningen av gråsäl i Östersjön från flera hundratusen i början av 1900-talet till endast några tusen i dag är ett exempel på vad aktiviteten med persistenta gifter kan betyda. Andra djurarter som drabbas hårt är havsörn, tumlare och utter. Samtliga dessa djur lever av fisk. Industriella avfallsprodukter innehåller metaller, klorerade organiska ämnen, olja och oljeprodukter. Det finns mängder av sådana ämnen i havet och vi vet inte vilken påverkan de har på miljön.

Klorförbrukande processindustrier skall ha slutna avlopps- och avfallssystem. Några utsläpp av klorföreningar till vattendragen från massaindustrin bör i princip inte tillåtas efter 1992.

Till tidigare kända problem har under 80-talet uppträtt massdöd av vissa bottenlevande djur. Här är det fråga om en tidvis allvarlig syrebrist som anses bero på övergödning av vatten. Denna övergödning är bl. a. ett resultat av växtnäringssläckage från jordbruket. Detta kan man komma tillrätta med genom en ändrad inriktning av jordbruket. I övrigt bidrar kommunala

avlopp och utsläpp från industrin. Större kommunala reningsverk bör därför förses med kvävereduktion. Detta behandlas närmare i kds livsmedels- och jordbrukspolitiska motion.

Föroreningen av både Östersjön och västerhavet beror inte enbart på Sverige. Tillförseln från atmosfären kan ha en mycket stor betydelse. Det är då en internationell fråga. För att komma tillrätta med detta krävs en ordentlig dokumentation av vad som sker. Detta bör ske genom långa serier av provtagningar på samma platser. I detta avseende är Sverige klart sämre än flera andra östersjöstater som Finland och Danmark. Medel bör därför anslås för flera sådana undersökningar inte minst med tanke på våra långa kuster.

Avveckla kärnkraften

Folkomröstningens (1980) och riksdagens beslut att avveckla kärnkraften måste fullföljas. En avvecklingsplan i syfte att avveckla kärnkraften till år 2000 skall därför snarast utarbetas. Sveriges energipolitik skall i större utsträckning baseras på inhemska och förnyelsebara energikällor. Kds syn på energipolitiken utvecklas i en separat motion.

Hälso- och sjukvård

En stor del av våra sjukdomar är miljöbetingade. Sjukdomar i cirkulationsorganen beror t. ex. i stor utsträckning på för stort intag av olämpliga fetter. Lungcancer beror i huvudsak på rökning och andra luftföroreningar. Rent generellt anses 80—90 % av alla cancerfall vara miljöbetingade eller livsstilsbetingade. Miljöbetingade sjukdomar måste bekämpas genom miljöåtgärder — förbud för cancerframkallande ämnen, ändrad kost osv. Vad gäller behandling av uppkomna sjukdomar vill kds att sjukvården i större utsträckning skall inriktas på s. k. biologiska/ekologiska läkemetoder. Hit hör givetvis stimulering av kroppens egna läkekrafter genom kostomläggning och tillförsel av olika spårämnen, vitaminer och mineraler.

I dag satsar samhället ytterst begränsade forskningsmedel på den biologiskt inriktade sjukvården. Enligt kds uppfattning bör i framtiden de medicinska forskningsresurserna i större utsträckning inriktas på biologiska behandlingsmetoder. Ansträngningar och resurser bör i vida högre grad inriktas på hälsovård/friskvård. På utbildningssidan är det likaså angeläget att sjukvårdspersonalen utbildas i s. k. biologisk medicin. Hälsorörelsens samlade kunskaper skall speciellt beaktas inom morgondagens sjukvård. De behandlingsmetoder som tillämpas vid landets hälsohem har mycket att bidra med för att utveckla svensk hälso- och sjukvård.

Hemställen

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen begär att regeringen låter utarbeta ett handlingsprogram mot försurningen i enlighet med motionen så att svavelutsläppen reduceras med 80—90 % fram till år 1990 samt att utsläppen

av kväveoxider reduceras fram till år 1995 med hälften av 1985 års nivå,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen tillkänna att gränsvärdet för svavelinnehållet i tjock eldningsolja, som nu är 1 %, bör reduceras till 0,3 %,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om påtryckningar mot Storbritannien för att ytterligare minska svavelutsläppen,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om hastighetsbegränsningar,¹⁾

4. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lag om avgasrening för dieseldrivna lastbilar och bussar,

5. att riksdagen beslutar hos regeringen begära förslag till restriktivare lag om förbränning av spillolja,

6. att riksdagen hos regeringen begär förslag om ett åtgärdsprogram för källsortering av hushållsavfall, för återvinning av glas, metaller, plast och textilavfall,

7. att riksdagen hos regeringen begär förslag om förlängning av preskriptionstiden för brott mot miljöskyddslagen från nuvarande fem år till tjugo år samt förändring av bevisföringsreglerna vid miljömål i enlighet med vad som ovan anförts,

8. att riksdagen beslutar hos regeringen begära förslag till skärpning av miljöskyddslagen och brottsbalkens 13 kap. 8 a § i enlighet med vad som anförts i motionen,

[att riksdagen hos regeringen begär att rättshjälpen återställs för enskilda miljömål,²⁾

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kemikalieinspektionens produktregisteruppgifter angående miljö- och hälsofarliga varor,

[att riksdagen hos regeringen begär förslag om en förändring i bolagslagen så att företagens årsbokslut förses med en miljöredovisning,³⁾

10. att riksdagen hos regeringen begär förslag om punktskatt på miljöfarlig verksamhet, i syfte att styra över verksamheten mot en mindre miljöfarlig teknik,

11. att riksdagen beslutar förklara Kalixälven med dess källvatten och biflöden som nationalälv, med ett skydd motsvarande nationalparkers,

12. att riksdagen till åtgärder mot försurningen för budgetåret 1988/89 anslår 47 milj. kr. utöver vad regeringen har föreslagit,

13. att riksdagen till övervakning av miljöförändringar m. m. för budgetåret 1988/89 anslår 6 milj. kr. utöver vad regeringen har föreslagit,

14. att riksdagen till anslaget för särskilda projekt på miljövärdens område anslår 2,5 milj. kr. utöver vad regeringen föreslagit,

15. att riksdagen hos regeringen begär förslag till principer om ekonomiskt samarbete för att stoppa gränsöverskridande luftförore-

ningar vid utländsk källa i enlighet med vad som anförts i motionen,
samt beslutar anslå 200 milj. kr. för ändamålet.

Mot. 1987/88
Jo735

Stockholm den 14 januari 1988

Alf Svensson (c)

¹ 1987/88:T410

² 1987/88:Ju705

³ 1987/88:L207